

ԱՐԱՐԱՏ

Բ. ՏԱՐԻ ՀԱՐԱՐ 5. 1850 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 30.

Հարգանքներով

Առաջնորդ Առաքանի՜ Ն Ռոմայ Տերտիան

Ենթադրյալ Պանկրատիով ժամանակաւոր կառավարութիւնը առաջ
տեսնաւ այնու, որ Ենթադրյալ Եղիշեանն՝ Ենթադրյալ Օտ Խնկանաւորի
Բարոն Ռոգէնն 1831. թուին՝ կարգիւցաւ Հրամանատար Առաջնորդ
Ենթադրյալ Ստանիսլաւ Սարգսի ժամանակին դուրս եկաւ Ղազի Սոլ
այ Ենթադրյալ, ստանալէն Սիւրբիւր ազանդը, և Ենթադրյալ Ղազ
իւստանդայ մեծութիւն, և Ղազի քաղաքի վերայ եկաւ Բայի մեկ տա
րիէն յետ 1832 Բարոն Ռոգէնն Գլխին գեղն առաւ, և այնտեղ
Ղազի Սոլայն աղանակեցաւ Երբա տեղը դուրս եկաւ Համբար
Բէկը. բայց նա էլ Երբա մասն առած տեղումը 1834 ին ազանդեցաւ
Երբա տեղն դուրս եկաւ Համբար

Ենթադրյալ Օտ Խնկանաւորի՜ Գորովինն ստացաւ նոյն Հրամանա
տարութիւնն 1837. Եղիշեանն 30 ին 1839 ին գնաց և Ենթադրյալ
վրայ, առաւ Ենթադրյալ Ղազի, և Սամուրը հնազանդեցուց Ենթադրյալ
Եղիշեան. Գորովինն Ենթադրյալ Բերդը առաւ Համբար յաղթեցաւ
Ենթադրյալ Գորովինն 1841. գնաց Սարգսի. Երբա տեղը և Ղազի
առաւ 1842. Գորովինն Ենթադրյալ Սարգսի Երբա տեղը առաւ Երբա
թիւնն՝ Համբարն յաղթեց Ղազի տեղումն և Երբա տեղումն
մեծաւ

Հայկին Լորդ որ նորա ևս ծագեցան, Հայոց Եղգի ամոց պատմութիւն
Հարսնակն խմբաւ Լորդ որ նորա միջին դուրս եկան ունիւթի մարգի,
որ սկսան իր բնակից և այդ պատմութիւններն գրել, իւրեանց պատ-
մութիւնը Լորդին առաւելութիւնն բանաստեղծութեամբ, ինչ զոր
մանք էր որ Հայոց պատմութիւնն էլ օգնուէր ունիւթն որպէս և
արարին:

Լին ժամանակը որ մեր ժող. Հայ էինք առա՛ւ Հայի նահապե-
տի սմանով, այլ ազգք մեզ Լորդն էին առա՛ւ, բայց չէին խմ-
նում ինչ որ Լորդն բարձր մը անդէն և զորս եկած, Լորդ որ
խմնոյն ինչ Լորդն Լորդն և զորս եկած, սկսեցեան սկսան
խմնութեան զորս առա՛ւ Լորդն միջ էր Սէլը առաջ ինչ Լ-
րամ Լորդնուորդայ մէկն էր Սէլն առաջ ինչ Լորդն Լորդն
էր էր Լորդն երկրէն զորս եկած մարդ էր Լորդն երկրէն Լ-
որդն միջ մեան էր, կամ նոյն Լորդն, ինչ որ Հարսնակն ի-
մանով ինչ Լորդն Հայոց պոքէն եօթնեկորդն էր Հայոց ազգք
գիտէր իւր պատմութիւնը տանուածեան, որ մնայել էր խմնա-
տեղութեանց, Սէլնու և այլ երկրաւ մէջ, ինչ զորս ունիւթ
Լորդն լուսնի, յարմի չէ, Սմանք առա՛ւ են ինչ գիւր ևս լուսնի,
բայց ունիւթ առաջի հաւանականարար առա՛ւ են ինչ գիւր ունիւթ, և
այն գիւր մնայող, նշանակիւթնն ալ մի ևս յայց են առաջ, ինչ
այն Հայոց ազգի հին գիւրն էր ինչ ինչ գիւր լուսնի, զորս Լ-
որդն, Լորդնուորդ և այլ Լորդնուորդ ազգայ գրով անկարելի էր
որ իւր լուսնի Հայրն բայց այն օտար սգաւոր գրով գրածներն ևս
ժամանակ ժամանակ փորձութեանց պատահելով կորան, մէկն էր
Սորդնուորդ թողաւորն ժամանակն հազիւ սակաւ բան գտնուցան
Լորդնուորդ Սակեղծութիւն, պատմութիւն Կարեւոր Սորդնուորդ ինչ
հրամայել էր իւր հնարանգեղացած ազգայ պատմութիւնը գրել
և պահպանել, Լորդ Սորդնուորդ Հայոց ժողովարար գարնաւ, այս
Սոր իւրաքան հրամայել, և նա նոյն Լորդնուորդ հրամանաւ գրած
պատմութիւնն գտաւ, և այն սակեղծութիւնն Կարեւոր Սոր
եղբն Սորդն Կարեւորութիւն գրեց, Սորդն Կարեւորութիւնն
ազգ խմնան, որ մեր ազգի ստաթիւնը, նահապետը Հայկն էր ժող-
տանն այն ազգերը, ինչ իւրեանց նահապետները, իւրեանց գիւր, ց-
միւր Կահապետը, Հայկն, առաւելութիւնն էր Կատ ազգ որ ժո-
մանակ որ կամեմաւ էին Կատնուորդ պարտմէն իրանց գրաւոր հե-
ռաջնէ, Հայկ կամեցաւ իւր գրաւոր և իւր ազգի գրաւոր, Կատն

Ժողովուրդը ծառայութեան տակը դնելով, ձեռնարկեալ Մատուածը պաշտօնէ
 հռաքելութեան, կամ կապալաւորութեան հետադիմել, և կապալաւորութե
 սկզբնապատճառին դէմ պատերազմել, և ինչ անհրաժեշտ պարս
 րագլինիքու շատը՝ մտադիր փառաց համար էր, կամ աշխարհ տիրա
 պետեղաւ համար: Բայց շաղկի պատերազմելով ձեռնարկեալ Մատուածը
 փառաց փոխակերպութեան համար էր: Այլ թէ շաղկի ինքն զնայ
 արդող փերայ, որ Երբ որ այդ եկան իւր փերայ, որ իւր ազգին մե
 լորութեան պատճառ դառնան, նա պաշտօնակերպ իւր անձը, իւր ազ
 գը, իւր երկիրը, և իւր հաւատարմը: Եւ այն ծոծաւորութեամբ շաղկ ու
 եթէ շաղկի ազգի առաջին հաւատարման էր, ալ և առաւելաւորաւ
 առեւթեան առաջին հաւատարման եղաւ: Այլ թէ միայն առաջին պա
 տերազմող, ալ և առաջին յաղթող եղաւ: Այնպէս շաղկի տակէն
 որ եթէ մարդ Մատուածը փառաց համար, իւր գլուխը փորձանքի
 մէջ դնել, աւելի պարճանաց արժանի է, քան եթէ փառքի համար,
 կամ դանձուց համար, կամ ալ պատճառաց համար: Այն միտքը
 այն չէ, որ շաղկին վրայ դաժնաւորութեան խոսիք, այլ պարզ շաղ
 կի պատճառութեամբ պիտի անենք: շաղկի պատճառութեան հետ կապ
 ւած է շաղկի ազգի սկզբնապատճառութեան պատճառութեան: Չըհեղեղէն
 յետ մարդիկ այն երկրումը բնակեցնան և բազմանան, որն որ կ'ըր
 անէր այն ազգի չորս կողմն, ուր որ Այդեղ տապանը նստեցաւ:
 Այն սարի անտէրը Այդ լճի զբէլը կամ չըհեղեղէն առաջ՝ լճի
 էր: Բայց ինչ չէ: Այն սարը յետոյ առկեցաւ: Մարտ և աւելի յե
 աջ՝ առկեցաւ: Արարաւ: Այն սարի չորս կողմն սկսան մարդիկ իւր
 եանց առաջին բնակութեանը շինել, և բազմանալ: Հարկը տարի
 չափ մարդիկ այն տեղերումն բնակեցնան և բազմանան: Բայց այն
 պիտի կենան որն ինչ, որ նախ կենաց քաղաքութեան համար՝ այն հա
 րկը տարժան ժամանակն՝ առկեցաւ: Այն ալ հարկը տարին,
 անցաւ: Ուրի կարն աշխարհէն հետադառնալով թիւնը, կենաց քաղ
 թիւնը, խաղաղութիւնը, հանգստութիւնը: Մարդիկ սկսան մեղք
 կու հետ թիւնութեան անել, փոխակերպութեան անց անդորրութիւնը:
 սկսել հետադառնալ, առեւթեանը բազմանալ: Կապալաւորութեանը, մար
 դաւորութեանը պահեցնան աշխարհէն: մասն մէջերը բնակութեանը,
 փառաւորութեանը, շատը դրոշման ոյր բաներէն, և կամեցան այն
 երկրներէն հետադառնալ: Այնտեղ կամեցաւ կարեանց տաւար ոչ
 խորը պարճեցնելով տեղերը փոխել: Օր ըստ օրէ հետամտեցին
 այն Այդեղ տապանի նստած սարին: Արարաւ և երբ որ անց կացան
 մէկ մեծ դեպք, որ յետոյ առկեցաւ: Երբ որ, դատն մեկ մեծ և ընդ ալ

ձակ քաղաք. այնտեղ անոան իւրեանց համար բնակցիլ. մեկ տեղ
 յիստեն դերդաստան, մեկ տեղ հարսուք, մեկ տեղ քանան, մեկ տեղ
 փայտեն ինչպէս որ իւրեանց բնական տեղէն հեռացած էին որս
 տահում:

Եւրոպայական Լեզու

Որ ոչորի աշտոյն Լեզու

Եւրոպայական

Եւրոպայական

Օգտուող մեռաւ, թողաւ իւր բնականաց համար անձնականի
 արտաբերութիւն. հարստութիւն շատ ունէին, քաց ամենայն հարստու
 թիւն կուգի որ տեղ ունենայ. երբ որ հարստութիւնն մեաց անտեղ,
 փայտանի գանձն էլ կ'իջարկի, և գանձարանն էլ դատարկ կուծնայ
 Պաշտօնի քաղաքի մէջ կային մէկ քանի անառակ մարդկան բնիկ
 քուիւններ, որ երբ մեկ միամիտ մարդ գտնուեցին, զանազան հը
 նաչքներով հետևում էին ձեռի փողերը յափշտակելու: Ինչպէս
 Եւրոպայիս իւր ստորական բարեգործութիւններն գեաւա թողած
 չէր, միշտ իւր մօրն հնազանդ օրէի էր. սակայն այն անառակ մար
 դիկն հնարք գտան, կարողացան օր ըստ օրէ դրան մտնիկանալ:
 Հորք սուգը պատճառ անելով շուտ շուտ գալիսէին իրր մսիւթա
 րեղու: Իւրեանց ցոյց էին տալիս Եւրոպայութեան սիրող. խօսակցու
 թեան մէջ զարմանում էին Եւրոպայիսի ինչքի և զգծութեան վրայ
 պրպէս կնքմաւոր հնարքներով. նորա սիրտը և միտքը գրաւեցին
 Նոր որ Եւրոպայիս հօրք սուգը վերջապէս, և սկսաւ երթալ փո
 ղոց, այն անառակներու ընկերութենէն կամ մէկը, կամ միւսը
 միշտ հետն էին լինում: Եւթէ տեանու մէկն որ Եւրոպայիսի հօրք
 բարեկամեցիցը մէկը կամենում է մտնիկանալ, կամ տեղութիւն
 անել. սկսում էին հեռաւանդ այն մարդու վրայ խօսք բանալ, կեր
 պերով նորա բարեկամութիւնն կատարածքի շինել. այնպէս որ Եւր
 օպայիսի սիրտն նրանէն հեռացնուեցին Եւ նրա հակառակ իրանց
 ուղիքած մարդոցը զովելով, այնպէս էին լինում, որ Եւրոպայիսը
 այն գոված մարդուն հօգուով մարմնով յանձնրիւմ էր: Եւ կեր

դիպեցր. հայտնաբեր. քաղցած օտարները. արարող տեղ տա
րած անցաւ տանին միայն անհեղին արձաններն քարաքանդի, լա
լա խաղի օրերը, արատաւորն անհայտը, արհաւիր խաղի օրերը, թան
կալի տնայնիքը, դեղին փայտաշէնը. վերջապէս զրեցին բոլոր
տաները խաղալի մարդ և նորոգարս լինելու քայլը. թաղին լայն ար
տաւորացով խաղալից սեպհակուն տանը. քաղաւ եկան անտէրով այն
քանակաւնէն ինչ տեղ որ այնքան լաւ որ էին տեսել. զնալից. չորս
ձանադարէն փրկն կանգնեցան. Սէն խնամում է թէ որ էր թան.
քարեկանը և ծանօթը երեւոյր թաղին մէջ, տապալան ծա
ռաները փակեցր ծածաղում էին, այն փայտաշէնայ արհիւնը. որ քա
լի որ տաւալ անտէրին լիւթ լանայ մէջ էր մնացեալ էր լուսարձակ.
Լա միջոց արտաշէնայ արարող տանը թէ եւ լա տան զոտնէ.
բոց թէ իմ կերպն տեսն. հաւերը, եկեղ միջոց որ բոլոր քանակի.
հարստ այն արարողիկեան. իրանց տան. ոչ ինչն անտէր ուտելու.
և ոչ հարստ իշխանը երբ որ արարող իշխանայնայն և ի օտարիկ.
իւր անտէր, զնայ հաւերին որ իշխանիկեան իմաց, անհ. Տեսաւ
որ իշխանիկեան հասեղինի դրանն զնայն վերայ ընկած է և քնած.
խնայն աղբաւոր որ իշխանիկեան ինչ որ ուտել չուէր. բոլորն էլ
միմեկ է. և որոգէնաւ ոյժով ոչինչ չուէր, ընկեցեան թաղի վրայ
իւր եւ այն անաւարտ լեռնն տեսնան էր ինչ ծառ թաղաւ. հա
ւերինի տէրը էլ հայ չէ տալի. ինչն հարստ լինելով քնել է.
բոլորայն տարեկն դրան վրայ եւ զնայն որ երբ գրովի էր թաղի իւր
ձանադարէն իշխանայն հարստ այն տեղ միջոց որ իշխանիկեան զօր
թիւնաւ իշխան որ փրկ հայն. տեսաւ իրան քաղաւ վրայ ընկած, տե
սաւ որ ընկեցեանն ոչ մէկը չէր տեսաւ որ այն աղբաւոր մօտը
հարստ է, հրանցաւ էլ արդուն թիւն տալ. բոց երբ տեսաւ որ
ձանադար մեկ փող մնացած չէ, տանց երեւոյր զնայն փոխելով. թա
ղաւ ինչ խորհէ ինչ, եւ այնք չեմ կարող իմ հորս կանքը հաւա
րել. իշխանը տանց, իմ պարսն, եկէ չեմ կարող քաղ հորս կան
քը հաւաքել, գտնի քաւ ծորը կանքը հաւաքել, եւ կանխաւ թեղ
տեսնել. իշխանիկեան ուղղւմ էր փոխել. ձանադար էր որ մօզո
ւոր է իւր մօր և բաւեր առնել. զնայ հաւերին մոտելու. բոց
ձանադարն ներս չընդունէին, զորքը կարողաց և սկսաւ աղբա
ւի հետ երթալ. ինչն չէր խնամում որ տանը ձեռքից հնայն
է. երբ որ հաւաք իւր տանը, և տեսաւ որ տեղը այլ մարդիկ են,
մայն պարսնաւ. աղբաւոր տարաւ միջոց տան. Սպոր և
բոց լայն և աղբաւորով տաւալ եկան. մայրը տանց կանխեց

որդի՝ այս թիւ էր որ դու մեզ արեւ. քոյրը հեղեկարդ լաւաց-
ախարհը ջան՝ հաց առաւ, քաղցած ենք: (Մարտիրոս այս հարաւածին
չգիտեմարդ, քաղց առնելից դուրս, գնաց ուղղակի դէպ ի ծով, որ
ջրումը խորհաւի. երբ որ հասաւ ծովի ափը, տեսաւ որ շատ մար-
դիկ ջրի ափումը նստած՝ ձուկն են բռնում: Մերից հանդարտեց,
ման եկաւ, դուռ մէկ հին դամբ, առաւ գնաց ծովը, տեսաւ որ
ձուկներ ընկան. քաղցը հանելից երեք հատ մեծ մեծ ձուկ: Բայ
ձկնէրու վերայ աւելի աւախ եղաւ, քանի՜ պիտի հարստութեան
որ կորցրել էր. ձեռքն տանում էր ձկնէրը, չէր հասնում՝ որ ի-
ջանն է: Բայ փնջը պատահեցաւ աղետալ. հարցաւ, խնայաւ,
աւախացաւ և ասաւ, Պարոն՝ թէ կամենաւ երկուք ծովի, հաց առ,
մէկը տար տուն, մօրը և քուերդ բաւական է: Մարտիրոսը երկու
ձուկը ծովէց, մէկ քանի հատ հաց առաւ, և տարաւ տուն: Արդ-
մեկը Բագուախանցն այս ստաթինն էր՝ որ ձեռքով իւր կարկըր կա-
տարէց. առաւ ձուկը ուրախութեամբ, սկսաւ լուսնոյ, փոքր սր-
տառեց. փայտաւորը հանեց. տեսաւ որ մէջը մէկ կօշտ քան կայ.
երբ որ փաշտութեանն էլ պատահեց. տեսաւ որ մէկ աղիւս արմատ
մատանի դուրս եկաւ: Ուրտխութեամբ տարաւ տունէց որդւոյն: Ու-
գին որ տեսաւ, յախտակեց մօր ձեռքէն, ուղղակի գնաց կտակելին.
պիտի մնաց այն տեղ, մինչև որ այն մատանին էլ կերաւ, խնայ, և
փայտընց: Երբ որ փողերը սրածաւ, գնաց էլ ծովի ափը, դուռ իւր
հին դամբը. գնաց ջուրը, և սպասում էր՝ որ էլ ձուկը բռնէ, և
փորից արմատ մատանի հանէ: Բայց այս անգամին քանի չ'յաջողեց,
Բայը երբ որ դամբը քաղցը, դուրս եկաւ մէկ մեծ դուրս: Երկրորդ-
անգամն էլ քաղցը, ոչինչ դուրս չ'էկաւ: Երրորդ անգամն էլ որ
քաղցը, դամբը ծանրացել էր. կարծեց թէ ձկնէրով լին է, քաղցը,
դամբը պատռեցաւ. դամբը մէկ քաղց է գիպած եղել: Երբ որ այս
վերջին յայտն էլ կտակեցաւ. և իւր տանն էլ երես չ'առնէր, խորհովե-
լաւ էլ չ'համարձակեցաւ, որովհետեւ մէկ երկիւղ եկաւ փրէն, կա-
մեցաւ այն քաղաքէն փախչել. վանորոց այն ծովի ափով սկսաւ հե-
ռանալ քաղաքէն:

Երանանդանիան լինի:

Դիւան Դիւանդաւադ

Բնիւալ Օգոստոսի տնոց մէջ (1850 թուին) Պարոն Դիւանդ
ո՛ր հայազգի դաշտանկար պատկերահանը Օգոստոս քաղաքումը

դրեց 'ի տեա հասարակաց ժողովդեան՝ ուրիշ նոր սքանչելի պատկեր, որ նկարել է մէկ տարի միջոցումը. և մտաբանը գրել է ուղարկել Ս. Պ. Բաբայ Մարտիրոսաբեկ, Ժողովուրդաց քաջ տարա Օգոստոսի տաճանակէն տեւեց մինչև 'ի քամեր: 'Տոն նոյն պատկերաց յաւանկար: 1. Ուղիւստ Իսկ մէջ պատահած կատաղած աղբիւրն տարա, քիչոյն, պայծառ արեգակունէի և ճառարայտները լինէն տաքածած՝ յանկարծ ծածկւում է Թիւրքաղին անկերի մէջ, որ պատրաստ են կոյճակներ թափել: 2. Բառի. Մեղապետ, լուսնակ կրկնուն ժամանակը զոր հրամանատարութեամբ Սոգորսիւոյ քաջ լուսինը ծածկւած էր երեւում: 3. Կատարէն ահագ պատերազմ. և 'կէն' 'Դոնտակոյն' անուանեալ տեղումը մօտ Թիւրքաղի. և լուսաւորեալ լուսնի դիմացը Տաճկեր թաղը գնաց գետը՝ ձկները դուռ կըքաշէ, իսկ աշտուղաներ երեւում է տաճկի կարմիր տիկ, որոյ մէջից երեւում է կրակ 5 Սոգոր, քաղաքը՝ 'Էրմու արեգակուն մանկու ժամանակը, իրիկին ճառարայտը ժամած սպանի փշերումը, որոյ փշը երեւում են 'Կենտուոյ շինած բերդերը: 6. Փախելէ իմ կրկն ան ծաղի մէջումը, Լեւիտակ արեւումը: 7. Օգոստոսի ձորի տէրը արեգակնի դուռ գալու ժամանակը, 25 վերս հեռի Թիւրքոսիցը: 8. 'Կենտուոյն' քաղ ծաղիկն կրկնարանից արեգակնի մանկու և լուսնի դուռ գալու ժամանակը:

Օտ. Օտ.:

Բեղնաշէտն արշիւր

Ս հոր

Պատմական քաղաքումը, որ 'Քամոյ երկրումն է՝ կար ժամանակաւ մէկ մարդ, անունը՝ Բարաբ, որ բոլոր այն աշխարհումը իւր սմբաւ հարստութեամբն մեծ անուն՝ հանել էր, մինչև որ տեղացիները սովորութիւն էին արել միշտ ասելու՝ "Ինչպէս դա Բարաբ է՝ որ կ'ընտանի օրհնում": Իւր ողջ էլ տեար է ասել որ մարդիկ չէին որ խաբում ըստ տեսածին դատելով Բարաբին միայն այսպէս, փան զի 'Նոյնումն և 'Քամոյն հարստութիւնները՝ թէ ոսկի, թէ արծաթ, թէ տիւրմարդարաներ՝ բոլորը դորանն էին ինքը կենումը մեծաշէն և փառաւոր աներումը, ոսկեպատ ու մարդարաւոր սենեակներումը օժտւա ունէր բարեպիտ և աւարտիկ կին, և գեղեցիկ զաւակներ. մէկ խօսքով՝ ամենայն ինչ, որ մարդուս կենսոյր կարող է գաւարանի և բարեբանիկ անել՝ նորա Բարաբն աստատ

բայց պարզեւել էր թաց ուզգի սասանի պէս թէ մարդ մարդուն է
 բնուն է մարդկ անուն, Բաստան՝ սիրտը, Բարութ՝ ոչ արտի ուրա
 խաւթիւն զխոհեր թէ թիւ է, և ոչ հոգւոյ անդորրութիւն թէ է
 անդարար քան էր անուն իւր քնակութիւնը, քաւարմանցիկը, ամեն
 օր տեղեկեալ ինկապարտարութեան փափկութիւնը, թաց հոգին եւ
 անուն է խորանամբը տխրութեան և իշակ մեծ, և բուր ան մա
 ժանակ չգիտէր թէ թիւ է, Իտեղմը տեւանելով որ արայիսի դասն
 վճար քիթ չաւի, տարաբայցին կեանքը երկայն է թուում, ասոց
 մէկ օր ինքը իրան՝ կեանքը սասանը թիւ քան է, թիւ սրտախութիւն
 անուայ եւ մանկութեան մեղեւ պար, թիւ պակասում էր ինչի
 այդ դասը կեանքն քաղորայիւնը, ուրեմն այս վայրի աշխարհաւոր
 անկեայն բնի անայն է եղեր, որով խան հոգիս սրտախութիւն չի տե
 ւոր:

Եւ զի շատ անգամ արայիսի տխուր և վշտայի մասնորութիւններ
 փուն էին գալիս ընտանիքն եւ արա հասնող համարեալ մե սրտի մեջ
 խաղաւած և ճանկարացած էին, և անկերը ասումէին, չար գեղերը այդ
 արդիւնի հոգին չարչարումն:

Թաց Բարութ որ մէկ կերպով էլ չէր կարողանում իր ցափն քաղ
 ման անել, և մարդի զրկ էր արելն կեանքը մահով վերջացը
 նել, բնի յանկարծ որ Իշխարանի Մեմբիս քաղաքումը կայ մեկ խնա
 առն, որ մարդու ամենայն հանդամանայ կարող է տալ բարեւ հո
 գեղան խորաններ, և Բարութ որչեղ անկողնայեւ արա մօտ երթեալու
 կանչեց իր հաւատարիմ՝ Ժառան Բարութ, և ասաց՝ Դա երկու ողոր
 բարձէ փան ոսկի, տրամբ, մեծային ակնակցներ և Բարութի ամ
 բեղբերը և Բարութ ինչոյ տրեցը համարն կանարեց Բարութն էլ
 կանչեց իր մօտ կէր և զաւակները, օրմեկ նայա, և ճանարորհը
 ուզից գէալ ի Իշխարան:

Երկու շաբաթ թափառում էին անարարումը աստեց օջն էր
 կերը գանելու, վերջայեւ մարդի ցան ուզիլ ճանարորհից, և ընդմ
 այնպիսի տեղ, ուր աղբիւր չի գտնելով, աստեղ մանցում էին մո
 բաւէր, Իշխութեան սոց կէտը հասել էին ողորմիկները, որ մի
 չէ փոր ինչ պապակը, աստեղի մարաւ անիւնը համար շաբաթ
 փոր գիշերուոց իջած 5072 տրահարալ ծծում էին:

Եւ արանտեղիւն չի:

Թաղիկէ էր մեռած ժամանակն, և ուր տեղացի որ յարութիւն էր առած: Այս ամենայն և այլ անորինական սուրբ տեղերը տեմենով Պատրիարկէ Թագուհին, իւր քրիստոնէական փախալն լըջը, բայց ըսն դամենայն աւելի ցանկանում էր տեսնել Վրիստոսի պատուական խաչն, ուր որ իւր կենդանոր սուրբ արիւնն թափել էր, բայց այն չէր երևում մէկ տեղ: Սխառ մեծ ցնրեմասնդութեամբ տեղեկանող, և խնայաւ որ Վրացիքէ այ տարի վերայ, իսկ Վրիստոսի խաչված տեղումն խաչափայտը աղբի մէջ թաղված է: Այս անորինութիւնն արել էին Հրեայք: որ Հիմի Թէ խաչն կամ Վրիստոսի դերկանն՝ քրիստոնէիկ համար ուխտատեղի դասնայ: Բարեպաշտ Թագուհին մեծ դանձ ըստնելով՝ այն աղբն այն տեղին մարքէջ: և աղբի տակէն թաղված երեք խաչ դտան: Կըս որ շուարվել էր, մնացել էր, և չէր իմանում թէ ո՞րն է Վրիստոսի խաչն, և որն աւագակիր: սրա մէկ որդին յանկարծ վեր ընկաւ, մեռաւ: Երդարի մարդ՝ իւր հօտաւոր գործ թմեամբն վեր առաւ իւր մեռած որդւոյ մարմնը, սկսաւ մէկ մեկ խաչի վրայ դնել: Վազին խաչը պատահեցաւ Հովսեփոսման աւազակի խաչը: մեռելը դրէջ գնէն, ընտ նշան չերեցաւ: Եւայ առաւ դրէջ միւս խաչի վերայ: խաչոյն մեռելը աճաւ աչքը բայց արաւ, և ար ձեւըր և սուրը շարժեց: Այս որ տեսնե, խնայան որ թէ այն խաչը աշակողման աւագակինն է:

Արքայաւս առաւ Թագուհին իւր մեռած որդւոյ մարմնը, և դրէջ երրորդ խաչի վրայ: մեռելն խաչոյն զարթեցաւ և նստաւ: և խնայան որ այն Վրիստոսի խաչափայտն է: Այսպիս՝ քրեպաշտ Թագուհին Վրիստոսի պատուական խաչափայտը գտաւ: Այս ցնրեմասնդութեամբ Թագուհին համար ըրելով չէր կրտանում այն սուրբ փայտէն, մինչև որ նորա մէկ փորրիկ կտորն ընկալաւ: արդէ: Այս կենաց փայտի մտն իւր սրտի վերայ էր պահում: քանի որ կենդանի էր, և զինն մահուան՝ որդւոյ յորդիս մնաց աղա աղբի մէջ, մինչև որ հասաւ սուրբ Հախիսիմէ կուսին, որ Պատրիարկէ Թագուհւոյ աղբն էր:

Հախիսիմէ Պայն: Հազմ քաղաքի մէջ մէկ կուսանաց փանքումը՝ հրեշտակային վաղբով իւր կեանքն անյուշանում էր՝ Վաղիմէ մայրապետի հոգմաւորութեան ներքոյ: Վրիստոսի փախալն կամենալով կին առնուլ, և Հախիսիմէի դերկեկութեան համբան ըրելով, կամեցաւ սրտն իւր կին շինել: Բայց Վաղիմէ Սարգսիսեան առաւ Հախիսիմէն, և միւս եօթանասուն ընկերներն, փախաւ Հաղվէն, և իրիկէ երկկու ման դալով, վրձապէս եկան Հայրատան Սարգսոյ տարի վերայ: Հախիսիմէն այն իւր վրայ ունեցած կենաց փայտի մտն

պահէց, և իրանք գնացին Ստրաշուպուս, ուր որ Բառուժայ կանօքն Տրքատ Թադրապին հաւհատակիցան, և Հարցաւտան աշխարհէ փր- կուեմեան պատմաւ եղան:

Սուրբ կենաց փայտն այս սարի ժրաց շատ ժամանակ մնաց անյայտ: Եւ տապի անցնելն յետ՝ երկու ձգնաւորք այն սարի փերումն ձգնելու ժամանակն, մէկ գիշեր տեսան՝ որ սարի գլխումն մէկ լոյս կայ: Երբ որ զարմանալով զլոյսին մօտ, տեսան որ այն լոյսն մէկ փորրիկ խաւիցն է, որց մէջն դրած էր կենաց փայտի մասն: Ըստ խաւն էր Հօբի սինն ալ կռսի Թարցրած պահած խաւն:

Երբ որ այս ձգնաւորներն խնայուցին ժողովրդեան, և Երպիկոստք և քահանայք եկան հաւորակցան այն սարք, խաւք առանց ձեռքով բռնելու, ինքն իրան տեղէն վերկացաւ, և օդոյ մէջն մանդալով, հան զարտուեալով, մեծ լուսով ձառապարթելով, եկաւ սարի մէկ ողբի, փառարի մէջ, հանդստալաւ Ժողովուրդն տեսանելով այս հրաշքն, փառք տալն Բառուժոյ, և ժամանակի Հարցաւտորք՝ այս խաւի լոյսն նկելաւ պատմաւաւ: Եւսն կողպեցին, որ ապիցաւ Սարապայ Սուրբ Խաւ: Երբէհաւ Ստրաշուպ սարումն յայտնեցաւ, և այս տօնէն աւաջ արժան համարեցան մէկ շարաթ՝ պատահանել, որ՝ Երբէհա տեսնուր Գէորգեայ տօնն նոյն շարաթ՝ օրն կ'պատահէ, ապիցաւ Սուրբ Գէորգի պատ Բայց այս պատն մեր ազգի սեպհական պատն է, այլ սրգբ չունին: պատմաւ որ այս պատն պահումներ այն Սուրբ Խաւն Ստրաշուպ սարումն յայտնելով համար, և Սարապայ սարն Հոյսատանի մէջն է, և խորանն Հայոց ողբի պարկեալ պարծանք:

Սուրբ Գէորգի Վախճանքի Զօրավար:

Բնութեան ազգէ՝ Սարապուսկոյցոց երկրն, Հառվայեցոց զօրաց պաշտօնի մէջ Բլեւելան փոքի Օրավար էր Սուրբ Գէորգի: Երբ որ Գիսկիւեալանոս Աղյսերէն դուրս եկաւ հրաման որ բրիտոնիկն հարածն, Գառիանոս դատաւորն նստաւ Եփեսոսի քաղաքումն, և սկսաւ քրիստոնէից հարցութիօրձ անել: Սուրբ Գէորգը ևս միւս քրիստոնէից հետ՝ եկաւ դատաւորի տաճք, և յայտնեց՝ որ ինքն ևս Վրիստոսի ուշակերտ է: Սուրբ Գէորգ Օրավարի զեղեցկութիւնը, և երիտասարդական հասակը՝ զարմայուց ամենեկուն: Դատաւորը շատ յորդորեց՝ որ այն քրիստոնէական հաւատքն ձեռք վեր-

ցնէ, և կուգը պաշտէ, և շատ պարգևներ խոստացաւ. բայց Սուրբ
Գեորգը մնաց հաստատուն իւր հաւատքի վրայ. Սէկ դորանն ալ
բաւ տնաներով՝ որ Սուրբ Գեորգը բնաւ սկսեց չէ դնուիլ զոտա-
ւարի յորդորանայ և խոստումներուն, իսկեց զեղարդով և խոցեց
Սուրբ Գեորգին տարան բանալի դրին. բայց բանդունն Հրեշտակ
նորա խորը առողջացուց և հաւատքի փնին աւելի փնդացուց. Սէկ
քանի որքն յեւ միւսանդամ տարան դատարի տաւը, երբ որ
տեսան որ հաստատ մնացել է իւր հաւատքի վրայ, մեկ անիւն փայ
սարեցին սուր սուր երկամներ, և փնին կապեցին Սուրբ Գեորգին,
և այն անիւն բարձր տեղէն դնայ ի վայր զընկեցին. որով յորդմար
մնոր կտրաւեցաւ և ծախկեցաւ. բայց խոցեց Հրեշտակը եկաւ և
անիւնն նորա արձակեց, և խոցերը առողջացուց. Բնաւ տաները տա-
լան Սուրբ Գեորգին մեկ ոտքի կռապաշտ կնոջ տանը՝ բանա դրին
Սուրբ Գեորգը երբ որ տուն մտաւ՝ նստաւ դուռի շեմի վրէն. իս-
կայն շեմի փողոց կանանչացաւ, ծառ դառաւ. Հրեշտակ այն ծառի
տակն Սուրբ Գեորգի առջև մեկ բարեւի սեղան դրեց, որ տակի
Բնն կռապաշտ կնոջ՝ որ այս տեսաւ, հաւատաց Բրիտանոսին, և մեկ
անգամալոյ՝ երեկոյ ունիւր՝ էն էլ բերեց, որ Սուրբ Գեորգը բռնեց,
բայց ռանկը մնաց բռնեցաւ. Բնհաւատները երբ որ տեսան Սուրբ
Գեորգին այն կարողամ խոցեցին առողջացած, շատը բրիտանոսաց
դառան. նոցա հետ կայր և Բնքանդրա թուղուհին, որ Սուրբ Գե-
որգոյ քարոզութեամբ և հրաշքներով հաւատաց և մկրտեցաւ.

Սուրբ Գեորգին գնեցին կրէ հարկ մեծ. մնաց անմկրտ. Ունեքը
բեկեւերով մեկեցին կոշիկներու մեջը. մկրտեցան առողջացաւ հրա-
շխք. Բիոկեղեւեհանոսի և Մարտիրոսան Կրօնական առջև, և ետեւ
նստան դատարարաց դէմ՝ ետին ամբս դատեցաւ. և երեք անգամ
կարծեցին թէ մեռաւ տանջանքին մեջը, բայց Լափաւոյ ողորմաւ
թեամբը առողջ մնաց.

Սէկ որ տարան դատարանն տեսանուն մեռեալներ կային թաղ-
ված, գերեզմաններն երևում էին Սաղմոսեան դատարար առաջ.
Գեորգ՝ այս մեռեալները կենդանացուր. Սուրբ Գեորգը ծուր դրէն,
աղօթք սրաւ. իսկոյն հոգը շարժեցաւ, և ինն հոգի կենդանացան, 7
աղամուրդ, 7. կին, և 7 տղայ.

Հարցին այն կենդանացած մեռեալներուն, թէ քանի՞ տարի է՝ որ
մեռած էք. պատահանն տալինարն, երբու հարիւր տարւոյ չափն
Հարցին թէ Բրիտանոս եկել էր ձեր ժողովանդուն. Կորն որս
առնանեցին թէ Բրիտանոս անունը բռն չեց. Հարցին. ապա

որ թո՛ղ Եկեք պաշտօնաւ: Պատահան տուին. մենք Լ'պղծեին Եկեք պաշ-
տօնաւ, որ բնութեան տակ արժանի է զնոյն, որ Կորա Կ'պաշտէր. զոնքի
մեջ Կ'մնայ, որպէս որ մենք Եկեմ ի՞նչ որ Կ'տոր Կ'տոր զնայ այն կենդանացած
մեռել ներս ձուռ, և ասաց. դուք Կ'հաւատար Քրիստոսին Լ'որա պա-
տաստանեցին. մենք Կ'հաւատանք այն Լ'ստուծոյ՝ որն որ դու ես քա-
ղաքաւ: Սուրբ Գեորգի մեկ քահանայի յանձնոց նրանց՝ որ մերտը
զին. Սէկ որ Ել զատաստանի մեջ մեկ զատաստար ասաց Սուրբ Գե-
որգին. այս աթոռը՝ որ ես նստել եմ, կորոզ ես կանանչայնել: Ե-
ւա խեղճ հրաշքս այն չորացած աթոռը՝ ծառի նման կանանչացուց:
Լ'յս որ տեսաւ. Լ'նստայնոս զբաւկաւ, իւր զորոզ հաւատաց Քրի-
ստոսին. բայց ո՛վ որ քրիստոսեայ անուն ունենաւ էր, իսկոյն
արանում էին:

Գատահանա զատաստար ասաց Սուրբ Գեորգին, դու մի՛ մնար՝ որ ես
քեզ արատաթիւն տամ, մինչև որ մեր կուոր Կ'պաշտես Լ'այց
Սուրբ Գեորգը, յոյց տուր քա՛ կուոր, որ ես պաշտեմ. զատաստ-
ը հրախեց որ երթան կուց տաճար:

Երբ որ բաղաբի մեջ աստածակցաւ համբաւը, թի Գեորգ Օ-
բախար պիտի կուր պաշտէ, անկեայն կողմանց սկսան բազմութիւն
նո հաւորեցաւ, որ տեսնին:

Քրիստոսեայք մեծ օրամաթեան մեջ մնային. բայց տանկեան
զնում էին տեսնելու. Գատահաները Սուրբ Գեորգին առած՝ մեծ
բազմութեան զնում էին գեղ ՚ի տաճար:

Ճանապարհին եկաւ Լ'գեորգիւր, թագաւհին, ընկաւ Սուրբ Գե-
որգի օտները, բարձր ասում էր. թի այդ լի՛ն է որ դու ես անում:
Գատաստանեց Սուրբ Գեորգը, արի ու տես Գնում էին Սէկ
էլ տեսնեա՛ որ այն սլքի կենդ իւր անդամաւորք որդին զրկած, ճա-
նապարհի զնն՝ լաց է լինում:

Սուրբ Գեորգը երբ որ տեսաւ, ասաց կնոջ, Թող այժմ քո որ
զին զայ ինձ մօտ խեղճ անդամաւորք երեխէն ոտքի վրայ կանգնե-
լաւ, և վաղում էր Սուրբ Գեորգի առջևից:

Երբ որ հասան կուց տաճարի դուռը, ասաց Սուրբ Գեորգը այն
երեխին. գնա, մտի՛ր տաճար, կուրքին ստա՛, որ ինձ լող տաւոց
դուրս գայ: Գնաց վաղ ՚ի վաղ երեխին, և ասաց. և խեղճ Լ'պղծե-
կուրքը վեր ընկաւ փշովելու: Լ'յս որ տեսան անհաւատարք՝ կոտա-
ղեցան, և զատաստարը հրանայեց Սուրբ Գեորգի զրկել կորել:

Տարան գլխաւորաւ տեղը. և ասաց Լ'գեորգիւր թագաւհին վա-
ղճառ տուրի առջև. և զբաւր չ'կարան հագն. առնեց, և ապա

Սուրբ Գեորգը ծնեւր դրէց, ապաքին արար, և անպէս զխառովեցաւ
ապրիլի 23 ինչ Հայոց եկեղեցին որոս նախատակութեան անն կո-
տարում է Սարգսոյ խաչի շարաւթ, օրնն

Ըմենայն Բրիտանիոյ ապա բնութեամբ են Սուրբ Գեորգին, և
նորա սնուամբ եկեղեցիներ ունին Սիւնի Թեմիւն քաղաքումն ու
Էջմե Եւթն եկեղեցիք կան Հայոց և Սրայ՝ Սուրբ Գեորգի անո-
ւանիւ՝ Կոր Դաիթեան քաղաքումը կայ Սուրբ Գեորգեոյ սամաթ
ուխառանդի, որ սարին երկու անդամ, Էջմե 23 ինչ, և Սարգսոյ
խաչի շարաւթ օրն կ'ընին մեծահանգէս ուխտ և տոնախմբաւ. առա-
ջինն կառաւի տաճկերէն՝ Խորէլէզ, և երկրորդն՝ Սիւն Խորէլէզ այս-
նքն աշխատցին Լաւրիւր՝ գարնան սկիզբն, երկրորդը՝ աշնան:

Հանդիսի:

1.

Պատանք փայտից,
Սեռեին երկաթից,
Եւթնէս ձախ կ'սոց
Եւթնէս կ'բարձրաց,
Օտիւն կ'րոտի՝ հուր՝ բոց
Ինչմէն դուրս կուգայ.
Եւ ում որ դիմէի,
Լրան մահ կուտայ:

2.

Բանական մարդը
Չունի իմ զարդը
Թէպէտ զխառն չեմ,
Եւս խելոյ բանեմ.
Եւս ձեռք չունիմ,
Բայց լաւ լող գիտեմ
Եւ շատ ում չունիմ
Բայց բեռնակիր եմ
Եւ զբաւստ ձի չեմ
Բայց բեռն ի յուս ման կածեմ:

Տիկիւն:

Печатать позволено:

Тифлисъ. Сентября 30 го. 1880 года.

Цензоръ Свидетельствъ І. Орбели.

Հատարակիչ Արարիկ Լաւրիկ Տ. Վաք. Պատկանիւն.
Ի Տղաւորն Տեառն Վաքիկիւ Պատկանիւն